

Nikolaj Gogol

MIRUSIOS SIELOS

PIRMAS SKYRIUS

NN gubernijos mieste pro viešbučio vartus įvažiavo gana daili, nedidelė linginė brička, kokiomis važinėja viengungiai: at-sistatydinę papulkininkiai, štabskapitonai, dvarponiai, turį apie šimtą baudžiauninkų, — žodžiu, visi tie, kuriuos vadiname vidu-tiniais ponais. Bričkoje sėdėjo ponas, ne gražuolis, bet ne taip jau ir prastas, nei per daug storas, nei per daug plonas, negalima saky-ti, kad senas, bet ir nelabai jaunas. Jo įvažiavimas nesukėlė mieste jokio triukšmo ir šiaip niekuo ypatingu nebuvo pažymėtas; tik du rusai muzikai, stovėdami prie smuklės durų, priešais viešbutį, padarė šiokių tokių pastabų, kurios, beje, lietė daugiau ekipažą, negu jame sėdintį žmogų. „Aure, — tarė vienas antram, — mat koks ratas! Kaip tu manai, ar tesėtų šitas ratas iki Maskvos, jeigu prireiktų, ar netesėtų?“ — „Tesėtų“, — atsakė antrasis. „O iki Ka-zanės, manding, netesėtų?“ — „Iki Kazanės netesėtų“, — atsakė antrasis. Tuo jų kalba ir baigėsi. Kai brička privažiavo prie vieš-bučio, pasipainiojo dar ir jaunas vyrukas baltomis kanifasinėmis kelnėmis, labai siauromis ir trumpomis, su fraku, pretenduojan-čiu į madingumą, iš po kurio buvo matyti krūtinė, prisegta Tulos darbo smeigtuku su žalvario pistoletu gale. Vyrukas atsigręžęs pažiūrėjo į ekipažą, prilaikė ranka kepurę, kurios tik tik nenuputė vėjas, ir nuėjo savo keliu.

Kai ekipažas įvažiavo į kiemą, poną sutiko traktieriaus tar-nas, arba, kaip juos dažnai rusų traktieriuose vadina, vaikėzas,

toks gyvas ir judrus, jog net negalima buvo įžiūrėti, koksai jo veidas. Ištįsęs, apsvilkęs ilgu medvilniniu surdutu, kurio apykaklė iš užpakalio beveik siekė pakaušį, jis vikriai išbėgo nešinas servetėle, pakratė plaukus ir vikriai nuvedė poną medine galerija į viršų parodyti jam Dievo duoto kambario. Kambarys buvo visiems žinomos rūšies, nes ir viešbutis buvo visiems žinomos rūšies, būtent lygiai toks kaip ir kituose gubernijos miestuose, kur už du rublius parai keleiviai gauna ramų kambarį su tarakonais, kyšančiais it džiovintos slyvos iš visų kampų, su durimis į gretimą būstą, visada užstatytomis komoda, kuriame įsikurdina kaimynas, tylus ir ramus žmogus, bet nepaprastai smalsus, norįs sužinoti visas smulkmenas apie keleivį. Išorinis viešbučio fasadas visiškai atitiko jo vidų: viešbutis buvo ilgas, dviejų aukštų; apatinis netinkuotas, o tamsiai raudonos jo sienų plytelės dar labiau patamsėjusios nuo nepalankių oro permainų ir šiaip jau gana purvinos; viršutinis kaip visur nuteptas geltonais dažais; apačioje — krautuvėlės, kur pardavinėja pavalkus, virves ir riestainius. Kertinėje krautuvėlėje, arba, tiksliau, jos lange, įsikūręs karšto midaus pardavėjas su raudono vario virtuvu ir pats raudonas kaip virtuvas, jog iš tolo galėjai pamanyti, kad ant lango du virtuvai stovi, jeigu vienas nebūtų turėjęs juodos kaip anglis barzdos.

Kol svečias apžiūrinėjo savo kambarį, buvo įnešta jo manta: visų pirma baltos odos lagaminas, gerokai panešiotas, liudijąs, kad jis nebe pirmą kartą kelionėje. Lagaminą įnešė vežėjas Selifanas, žemas žmogutis, apsvilkęs skrandą, ir liokajus Petruška, vaikas kokių trisdešimties metų, plačiu padėvėtu surdutu, matyt, pono dovanotu, vaikas truputį niūrus pažiūrėti, labai storumis lūpomis ir stambia nosimi. Po lagamino buvo įnešta nedidelė raudonmedžio skrynelė su Karelijos beržo inkrustacijomis, pora korpalių ir kepta višta, įvyniota į mėlyną popierių. Kai visa

tai buvo sunešta, Selifanas išėjo į arklidę ruoštis prie arklių, o liokajus Petruška ėmė tvarkytis mažame prieškambaryje, labai tamsioje kamarėlėje, į kurią jau spėjo atgabenti savo milinę ir drauge su ja kažkokį savo kvapą, kurio prisisunkęs buvo ir netrukus atneštas maišas su įvairiais liokajiško tualetu dalykais. Šioje kamarėlėje jis pritaikė prie sienos siaurutę trikoję lovą, apdengė ją kažkokiu lyg ir čiužinėliu, suplotu kaip blynas ir galbūt tokiu pat taukinu kaip blynas, kurį jam pavyko išreikalauti iš viešbučio savininko.

Kol tarnai triūsė ir knyburiavo, ponas išėjo į bendrąją salę. Kokios būna tos bendrosios salės — kiekvienas keleivis žino labai gerai: tokios pat sienos, išdažytos aliejiniais dažais, viršuj pajuodusios nuo tabokos dūmų, o apačioj nublizgintos nugaromis įvairaus plauko keleivių, o dar daugiau vietinių pirklių, nes pirkliai turgaus dienomis ateidavo čia po šešis ir po septynis išgerti savo nuolatinės porcijos arbatos; tokios pat aprūkusios lubos; toks pat aprūkęs sietynas su daugybe kabančių stiklelių, kurie šokinėja ir skamba, kai tarnas laksto per nuskarusias ceratas, mitriai švytuodamas padėklų, ant kurio tupi daugybė puodelių su arbata, nelyginant paukščių ant jūros kranto; tokie pat paveikslai per visą sieną, aliejiniais dažais tapyti, — žodžiu, viskas lygiai taip kaip ir visur; skirtumo gal tiek tebūta, kad viename paveiksle buvo pavaizduota nimfa tokiomis didelėmis krūtimis, kokių skaitytojas turbūt niekad nebus matęs. Panašių gamtos išdaigų, beje, galima pamatyti įvairiuose istoriniuose paveiksluose, kuriuos nežinia kada, iš kur ir kas parvežė į Rusiją, kartais net mūsų didžponiai, meno mėgėjai, savo palydovų patarti, pripirkę jų Italijoje. Ponas nusimetė kepurę ir nusirišo nuo kaklo vilnonę vaivorykštės spalvų skarelę. Tokias skareles vedusiems numezga savo rankomis žmonos, jos, be to, dar ir pamoko, kaip užsirišti, o

viengungiams — tikrai negaliu pasakyti, kas jiems numezga, — Dievas žino, aš niekuomet nesu tokių skarelių nešiojęs. Nusirišęs skarelę, ponas liepė duoti pietų. Kol jam nešė traktieriuose įprastus valgius, kaip antai: barščius su klostytais pyragaičiais, tyčiom laikomus keleiviams po keletą savaičių, smegenis su žirneliais, dešreles su kopūstais, keptą vištieną, raugintus agurkus ir neišvengiamus klostytus saldžius pyragaičius, visada paruoštus keleiviui pakišti; kol jam nešė visus šiuos valgius, pašildytus ar tiesiog šaltus, jis vertė tarną, arba vaikėžą, pasakoti jam visokius niekus: kas anksčiau laikė ir kas dabar laiko traktierių, ar daug duoda jis pelno, ar didelis niekšas jo savininkas. Į tai tarnas, kaip paprastai, atsakė: „O, didelis sukčius, pone!“ Kaip kultūringoj Europoj, taip ir kultūringoj Rusijoj yra dabar gana daug garbių žmonių, kurie valgydami traktieriuje negali iškęsti nepasikalbėję su tarnu, o kai kada ir smagiai nepasijuokę iš jo. Beje, keleivio klausimai ne visi buvo tušti: jis labai tiksliai išklausinėjo, kas čia gubernatorius, kas rūmų pirmininkas, kas prokuroras, — žodžiu, nepamiršo nė vieno žymaus valdininko; bet dar tiksliau išklausinėjo — rodos, net su ypatingu susirūpinimu — apie visus žymesniusius dvarponius: kiek kuris turi baudžiauninkų, ar toli nuo miesto gyvena, net kokio jis būdo ir ar dažnai lankosi mieste; atsidėjęs klausinėjo apie krašto būklę: ar nebuvo jų gubernijoj kokių ligų — epideminių karštinių, plačiai siautėjusių drugių, raupų ar ko, ir vis taip nuodugniai ir tiksliai klausinėjo, jog buvo matyti, kad čia toli gražu nėra paprastas smalsumas. Pono manieros buvo solidžios, ir net nosį šnypštė jis nepaprastai garsiai. Nežinia, kaip jis tai padarydavo, bet jo nosis gaūdė kaip dūda. Šis pažiūrėti visai nekaltas orumo požymis pelnė tačiau jam tarno akyse daug pagarbos, ir šis, išgirdęs tą garsą, kiekvieną kartą kratydavo savo plaukus, pagarbiau atsitiesdavo ir, palenkęs iš aukštybės galvą,

klausdavo: „Ar nereikia ko?“ Papietavęs ponas išgėrė puodelį kavos ir atsisėdo sofoje, užsibrukęs už nugaros priegalvį, kurie rusų traktieriuose būna prikimšti ne minkštų vilnų, o dievaižin ko, lyg plytų ar akmenų. Dabar jis ėmė žiovauti ir liepė jį nuvesti į kambarį, kur atsigulęs dvi valandas numigo. Pasilsėjęs, prašomas traktieriaus tarno, popieriaus skiautelėje užrašė tarnybos laipsnį, vardą ir pavardę, kad galima būtų visa tai pranešti kur reikia, į policiją. Tarnas, lipdamas žemyn, slebizuodamas perskaitė: „Kolegijos patarėjas Pavlas Ivanovičius Čičikovas, dvarininkas, savo reikalais.“ Kol tarnas slebizavo, kas buvo ten parašyta, patsai Pavlas Ivanovičius Čičikovas išėjo pažiūrėti miesto, kuriuo, rodos, buvo patenkintas, nes pamatė, kad miestas — kaip ir visi gubernijos miestai: visur rėžė akį savo geltona spalva mūriniai namai ir kukliai pilkavo tamsūs mediniai. Namai buvo vieno, dviejų ir pusanatro aukšto, būtinai su mezoninu, labai gražiu, pasak miesto architektų. Vietomis šie namai atrodė pasklidę plačiose kaip laukas gatvėse, tarp ilgų ilgų medinių tvorų; vietomis telkėsi į krūvą, ir čia buvo žymiai daugiau gyvumo ir daugiau žmonių. Pasitaikydavo beveik nublukusių nuo lietaus iškabų su kringeliais ir batais, kur ne kur su nupieštomis mėlynomis kelnėmis ir kažkokio Aršavos siuvėjo pavarde; buvo kepurių ir kašketų* krautuvė su užrašu: „Svetimšalis Vasilijus Fiodorovas“; kai kur buvo nupieštas biliardas ir du lošėjai tokiais frakais, kokiais mūsų paprastai vilki scenoje vaizduojami svečiai, pasirodą paskutiniajame veiksmo. Lošėjai buvo pavaizduoti su nutaikytomis lazdomis, truputį atsuktomis į užpakalį rankomis ir kreivomis kojomis, tik ką padariusiomis ore antrašà**. Apačioje buvo užrašas: „Ir štai užėiga.“

* Anuomet palyginti naujo tipo kepurė su snapeliu, „kartūzas“. (*Čia ir toliau — red. past., jei nenurodyta kitaip.*)

** *Entrechat* (pranc.) — baletė — šuolis sukryžiuotomis kojomis.

Kai kur tiesiog gatvėje stovėjo stalai, apkrauti riešutais, muiļu ir meduoliais, panašiais į muiļą; kai kur valgykla su nupiešta stora žuvimi ir įbesta į ją šakute. O daugiausia buvo galima pamatyti pajuodusių dvigalvių valstybinių erelių, kurie dabar jau pakeisti lakonišku užrašu: „Išgėrimo namai“. Grindinys visur buvo nekoks. Jis dirstelėjo ir į miesto sodą, kuriame augo plonučiai, blogai prigiję medeliai su trikambio pavidalo spyriais apačioje, labai gražiai nudažytais žaliais aliejjiniais dažais. Beje, nors šie medeliai nebuvo aukštesni už meldus, bet, aprašant laikraščiuose iliuminaciją, apie juos buvo pasakyta, kad „miesto valdytojo rūpesčiu miestas pasipuošė sodu, kuriame auga ūksmingi, plačiašakiai medžiai, teikią pavėsį karštomis dienomis“, ir kad „buvo labai miela ir graudu matyti, kaip virpėjo dėkingumo kupinos piliečių širdys ir liejo sroves ašarų, reikšdamos dėkingumą ponui miesto viršininkui“. Nuodugniai išklausinėjęs sargybinių, kur būtų arčiau prireikus nueiti prie soboro, į valstybines įstaigas, pas gubernatorių, jis nuvyko pažiūrėti upės, tekančios per patį vidurį miesto; pakeliui nuplėšė nuo stulpo afišą, kad, grįžęs namo, galėtų ją atsidėjęs perskaityti; įdėmiai pažiūrėjo į einančią mediniu šaligatviu gražią ponią, paskui kurią sekė berniukas kariška livrėja, su ryšulėliu rankoje, ir, dar kartą viską apžvelgęs, tarytum norėdamas gerai įsiminti vietą, grįžo namo, į savo numerį, ant laiptų kiek palaikomas traktieriaus tarno. Pagėręs arbatos, atsisėdo prie stalo, liepė atnešti žvakę, išsitraukė iš kišenės afišą, pakėlė ją prie žvakės ir ėmė skaityti, truputį primerkęs dešinę akį. Beje, afišoje nedaug tebuvo įdomybių: buvo skelbiama p. Kocebu drama, kurioj Rolo vaidmenį vaidina p. Popliovinas, Koros — panelė Ziablova, o kiti atlikėjai — dar nežymesni; tačiau jis perskaitė juos visus, prisivarė net iki parterio kainų ir sužinojo, kad afiša išspausdinta gubernijos valdybos spaustuviėje; paskui atvertė kitą

pusę: sužinoti, ar nėra ir ten ko, bet, neradęs nieko, pasitrynė akis, gražiai sulankstė ir įsidėjo į dėžutę, kur turėjo paprotį dėti viską, kas tik pakliūdavo. Diena, rodos, buvo užbaigta porcija šaltos veršienos, buteliu giros ir stipriu miegu per visą šnirpslę, kaip sakoma kai kuriose plačiosios Rusijos valstybės vietose.

Visa rytojaus diena buvo skirta vizitams; svečias vyko lankyti visų aukštųjų miesto valdininkų. Buvo užėjęs išreikšti pagarbos jausmų gubernatoriui, kuris, pasirodė, panašiai kaip ir Čičikovas, buvo nei storas, nei plonas, ant kaklo nešiojo Aną ir net, kalbėjo žmonės, buvo pristatytas žvaigždei gauti; buvo, beje, labai geros širdies ir net kartais siuvinėdavo tiulyje rankdarbius. Po to nuvyko pas vicegubernatorių, paskui aplankė prokurorą, rūmų pirmininką, policmeisterį, valdinių naudmenų nuomotoją, valdinių dirbtuvių prievaizdą... gaila, kad sunkoka ir beatminti visus šio pasaulio galinguosius, tačiau pakaks pasakyti, kad svečias vizitavo nepaprastai uoliai: jis buvo nuvykęs išreikšti pagarbos net sanitarijos valdybos inspektoriui ir miesto architektui. Vėliau dar ilgai sėdėjo bričkoje, galvodamas, ką čia dar galima būtų aplankyti, bet daugiau valdininkų mieste nebesusirado. Kalbėdamasis su šita vyresnybe, jis parodė didį sugebėjimą kiekvienam įsiteikti. Gubernatoriui kažkaip nejučiomis užsiminė, kad į jo guberniją įvažiuoji kaip į rojų: keliai visur kaip aksomas, ir vyriausybė, skirianti tokius išmintingus aukštuosius valdininkus, verta didelio pagyrimo. Policmeisteriui pasakė kažką malonaus apie miesto sargybinius; o kalbėdamasis su vicegubernatoriumi ir rūmų pirmininku, kurie buvo tik valstybės patarėjai, tarytum suklydęs, dukart pasakė „ekscelencija“, ir tas jiems labai patiko. Padariniai buvo tokie, kad gubernatorius užprašė jų tą pačią dieną šeimyninių vakarotuvių, kiti valdininkai taip pat savo ruožtu — kas pietų, kas bostoniuko, kas stiklo arbatos.

Apie save svečias, rodosi, vengė daug kalbėti; jeigu kalbėjo, tai tik kažkokiais bendrais posakiais, labai kukliai, ir jo šneka tada darėsi kiek panaši į knygų kalbą: kad jis esąs nežymi šio pasaulio dulkė ir nevertas, kad juo per daug kas rūpintųsi; kad gyvendamas daug nelaimių patyręs, tarnyboje nukentėjęs už teisingumą, turėjęs daug priešų, kurie net kėsinęsi atimti jam gyvybę, ir kad dabar, norėdamas pasilsėti, ieškąs naujos vietos apsigyventi ir kad, atvykęs į šitą miestą, laiką šventa savo pareiga aplankyti visus žymesnius jo žmones ir išreikšti jiems savo pagarbos jausmus. Štai ir viskas, ką sužinojo mieste apie naują asmenį, kuris nepraleido progos netrukus viešai pasirodyti vakare gubernatoriaus namuose. Jis ruošėsi šitoms vakarotuvėms daugiau negu dvi valandas ir čia parodė tokį susirūpinimą tualetu, kokį nedažnai galima pamatyti. Popiet kiek numigęs, liepė atnešti vandens nusiprausti ir labai ilgai muilijo abu žandus, paspyręs juos iš vidaus liežuviu; paskui, paėmęs nuo traktieriaus tarno peties rankšluostį, iš visų pusių nušluostė savo apvalų veidą, pradėjęs nuo ausų ir dukart prieš tai prunkštelėjęs tarnui tiesiog į veidą; paskui prieš veidrodį užsidėjo krūtinę, išpešė iš nosies du išlindusius plaukelius ir tuoj apsvilkė bruknių spalvos su šlakeliais fraku. Taip išsirengęs, sėdo į savo vežimą ir leidosi plačiomis gatvėmis, apšviestomis kur ne kur švyksančių langų. Beje, gubernatoriaus namai buvo apšviesti tarytum prieš balių; puskarietės su žibintais, prie didžiųjų durų du žandarai, foreitorių balsai tolumoj — žodžiu, viskas kaip reikia. Įėjęs į salę, Čičikovas valandėlę turėjo užsimerkti, nes žvakių, lempų ir ponių suknelių žerėjimas buvo tiesiog bausis. Viskas skendėjo šviesoje. Juodi frakai ribėjo ir skraidė pavieniui ir pulkais šen ir ten nelyginant karštą liepos mėnesio dieną musės ant balto spindinčio cukraus, kada senė raktininkė kapoja jį prie atdaro lango ir skaido į žerinčias skeveldras: susirinkę vaikai

smalsiai žiūri, kaip juda jos šiurkščios rankos, kilnodamos plaktuką, o skrajojantieji musių eskadronai, lengvo dvelksmo pakelti, įskrenda drąsiai, kaip tikri šeimininkai, ir naudodamiesi tuo, kad senė neprimato ir kad saulė skaudina jai akis, čia pavieniui, čia dideliais būriais apspinta skanūs gabalėlius. Išpaikintos dosnios vasaros, kurios ir šiaip kiekviename žingsnyje gausiai pridėliota įvairių skanėstų, jos atskrido ne pasmaguriauti, bet pasirodyti, pasivaikštinėti po cukraus krūvą, pasitrinti vieną į kitą priešakinės ar užpakalines kojytes arba pasikasyti po sparneliais, arba vėl, ištiesus dvi kojytes į priekį, pasitrinti viršugalvį, apsisukti ir vėl išskristi, ir vėl grįžti su kitais įkyriais eskadronais.

Nespėjo Čičikovas nė apsižvalgyti, kaip jį pagriebė už parankės gubernatorius ir čia pat pristatė gubernatorienei. Svečias ir čia mokėjo kaip reikia pasirodyti: pasakė kažkokį komplimentą, labai tinkantį pusamžiam žmogui, turinčiam ne taip jau didelį, bet ir ne taip jau mažą tarnybos laipsnį. Kai sustojusios šokėjų poros prispaudė visus prie sienos, jis, susidėjęs už nugaros rankas, bent dvi minutes atidžiai žiūrėjo į juos. Daugelis ponių buvo apsirengusios gražiai ir madingai, kitos vilkėjo tuo, ką davė Dievas gubernijos mieste. Vyrai čia, kaip ir visur, buvo dviejų rūšių: vieni — laibučiai — sukinėjosi visą laiką apie ponias; kai kuriuos iš jų nelengva buvo atskirti nuo peterburgiškių: jų buvo taip pat labai apgalvotai ir skoningai sušukuotos žandenos arba šiaip jau padorūs, itin grynai nuskusti veidų ovalai, jie lygiai taip pat laisvai sėdinėjo prie ponių, lygiai taip pat kalbėjo prancūziškai ir juokino ponias taip pat kaip Peterburge. Kitą rūšį sudarė storieji arba tokie kaip Čičikovas, tai yra ne taip jau stori, bet ir neploni. Šie, priešingai, skersavo į ponias, vengė jų ir žvalgėsi į šalis, ar kartais gubernatoriaus tarnas nesiruošia pastatyti žaliojo kortų staliuko. Jų veidai buvo pilni ir apvalūs, kai kurie net karpoti, vienas kitas

ir truputį rečiuotas; plaukų nešukavo nei kuodais, nei garbiniais, nei pagal fasoną „tegiebia mane kipšas“, anot prancūzų beta-riant, — jų plaukai buvo arba trumpai nukirpti, arba sulaižyti, o veido bruožai apvaloki ir stiprūs. Tai buvo garbingieji miesto valdininkai. Deja, storieji šiame pasaulyje geriau moka tvarkyti savo reikalus negu plonučiai. Plonučiai daugiausia būna valdininkai ypatingiems reikalams, kartais šiaip sau į sąrašus įtraukti, ir sukinėjasi šen bei ten; jų esimas kažkoks per daug lengvas, nesvarus ir visai nepatikimas. Storieji kas kita — jie neužima šalutinių vietų, bet vis tiesiogines, ir jeigu jau kur atsisėda, tai atsisėda galutinai ir tvirtai, ir greičiau vieta ims braškėti arba linkti, o jie nenukris. Išorinio blizgesio jie nemėgsta: jų ir frakas ne taip gerai sukirptas kaip plonučių, bet užtat piniginėse — Dievo palaima. Plonučiams per trejus metus nelieka nė vieno baudžiauninko, neužstatyto lombarde; o storiems, žiūrėk, ėmė ir išdygo kur nors krašte miesto namai, pirkti žmonos vardu, vėliau kitame krašte antri namai, vėliau už miesto kaimas, dar vėliau ir miestelis su naudmenomis. Pagaliau storasis, patarnavęs Dievui ir carui, nusipelnęs visų pagarbą, meta tarnybą, išvyksta ir tampa dvarininku, šauniu ir vaišingu rusų ponu, ir gyvena, ir dar kaip gyvena! O po jo laibieji įpėdiniai, rusų papročiu, žiūrėk, ima ir ūmai prašvilpia visas tėvo gėrybes. Negalima nusišėpti, kad maždaug panašiai samprotavo ir Čičikovas, stebėdamas visą susirinkimą, ir pasekmė buvo ta, kad jis pagaliau prisidėjo prie storųjų, kurių tarpe rado beveik visus pažįstamus: prokurorą labai tankiais juodais antakiais ir truputį mirkčiojančia kaire akimi, tarytum jis norėtų pasakyti: „Eiva, brolau, į aną kambarį, ten aš tau šį tą pasakysiu“, beje, žmogų rimtą ir tylų; pochtmeisterį, žemo ūgio žmogelį, bet aštrialiežuvį ir filosofą; rūmų pirmininką, labai protingą ir malonų žmogų, — jie visi sveikino Čičikovą kaip seną

pažįstama, o Čičikovas linkčiojo, truputį į šalį, bet gana maloniai. Čia pat susipažino su labai lipšniu ir mandagiu dvarponiu Manilovu ir truputį iš pažiūros griozdišku Sobakevičium, kuris tuojau numynė jam koją ir pratarė: „Prašau dovanoti.“ Čia pat jam įbruko kortą, kurią jis priėmė, taip pat mandagiai nusilenkdamas. Jie susėdo prie žaliojo stalo ir nebepakilo iki vakarienės. Visos kalbos nutrūko visiškai, kaip nutinka visada, kai žmonės imasi rimto darbo. Nors pochtmeisteris šiaip buvo labai kalbus, bet ir jis, paėmęs į rankas kortas, tuoj padarė mintingą veido išraišką, apdengė apatine lūpa viršutinę ir taip išsėdėjo iki lošimo pabaigos. Mesdamas figūrinę kortą, jis smarkiai trenkdavo į stalą ranka, tardamas, jei būdavo dama: „Laukan, senoji popiene!“, o jei karalius: „Laukan, Tambovo muzike!“ O pirmininkas atsiliepdavo: „O aš jam per ūsus! O aš jai per ūsus!“ Kartais, krintant ant stalo kortoms, pasigirdavo: „Bus kaip bus, jei nėra nuo ko pradėti, tai nors nuo būgnų!“ Arba tiesiog: „Širdys! širdelės! pikencija!“, arba „pikendrasai! pičiuriukai! pičiuros!“ Arba stačiai: „pičiukai!“ — vardai, kuriais jie pakrikštijo kortas savųjų tarpe. Baigę lošti, kaip paprastai, ginčijosi labai garsiai. Mūsų svečias taip pat dalyvavo ginče, bet kažkaip sumaniai, ir visi matė, kad jis ginčija, bet labai maloniai ginčija. Jis niekuomet nesakydavo: „jūs išmetėte kortą“, bet: „jūs teikėtės išmesti kortą“, „aš turėjau garbės mušti jūsų dviakę“ ir panašiai. Taikindamas dėl ko nors susiginčijusius, jis kaskart pakišdavo jiems visiems sidabrinę emaliuotą tabokinę, kurios viduje matėsi dvi žibuoklės, įdėtos tenai dėl kvapo. Ypač susidomėjo svečias dvarponiais Manilovu ir Sobakevičium, kuriuos jau esame anksčiau minėję. Pasišaukęs kiek į šalį pirmininką ir pochtmeisterį, čia pat apie juos teiravosi. Keletas jo klausimų parodė, kad jis ne tik smalsus, bet ir nuodugnus žmogus: visų pirma jis klausė, kiek katras turi baudžiauninkų, kokia jų dvarų būklė,

ir tik po to paklausė, kuo jie vardu ir tėvavardžiu. Jis per trumpą laiką spėjo juos apkerėti. Dvarponis Manilovas, dar toli gražu ne senyvas žmogus, saldžiom kaip cukrus akim, kurias kiekvienąsyk juokdamasis primerkdavo, be galo juo susižavėjo. Jis labai ilgai spaudė jam ranką ir primygtinai prašė suteikti jam garbę ir atvykti pas jį į dvarą, į kuri, jo žodžiais tariant, nuo miesto užkardos esą tik penkiolika varstų. Čičikovas, labai mandagiai nulenkdamas galvą ir nuoširdžiai spausdamas ranką, atsakė, kad atvyksias pas jį su didžiausiu malonumu, maža to — jaučias šventą pareigą jį aplankyti. Sobakevičius taip pat ištarė truputį lakoniškai: „Ir pas mane prašau“, šliuožtelėjęs koja, apauta tokiu milžinišku batu, jog vargu ar galima būtų kur rasti jį atitinkančią koją, ypač mūsų laikais, kada ir Rusijoje jau pradeda nykti milžinai.

Rytojaus dieną Čičikovas nuyko pietauti ir vakaroti pas policmeisterį. Čia trečią valandą popiet atsisėdo lošti ir lošė ligi antros valandos nakties. Ten, be kita ko, susipažino su dvarponiu Nozdriovu, kokių trijų dešimčių metų vyru, smarkuoliu, kuris, vos taręs tris keturis žodžius, pradėjo sakyti jam tu. Policmeisteriui ir prokurorui Nozdriovas taip pat sakė tu ir iš viso elgėsi su jais draugiškai; tačiau kai pradėjo lošti kiek stambiau, policmeisteris ir prokuroras ėmė atsidėję tikrinti jo kirčius ir sekti beveik kiekvieną jo kortą. Kitos dienos vakarą Čičikovas praleido pas rūmų pirmininką, kuris priiminėjo svečius apsivilkęs chalatu, truputį taukuotu, nors čia pat buvo dvi kažkokios ponios. Paskui vakarėjo pas vicegubernatorių, buvo didelių pietų pas nuomotoją, nedidelių pietų pas prokurorą, kurie, beje, buvo verti didelių pietų; po pamaldų buvo priešpiečių pas miesto viršininką, ir priešpiečiai buvo verti pietų. Žodžiu, nė vienos valandos jis nebuvo namie ir į viešbutį parvažiuodavo tik pamiegoti. Svečias visais atvejais mokėjo gerai susivokti ir vaidinti prityrusį, daug išma-

nantį žmogų. Jis galėjo apie viską kalbėti, rasti minčių kiekvienai temai: jei buvo kalbama apie žirgynus, ir jis kalbėjo apie žirgynus; jei kalbėjo kas apie gerus šunis, jis ir čia padarydavo labai rimtų pastabų; jei kas paliesdavo mokesčių rūmų atliktą kvotą, jis parodydavo, kad ir teismo bylų vingiai nėra jam nežinomi; jeigu samprotaudavo kas apie biliardą — ir biliardo srityje jis nešaudavo pro šalį; jei užeidavo šneka apie dorybes, ir apie dorybes jis protaudavo labai gražiai, net su ašaromis akyse; jei apie karšto vyno gaminimą, — ir karšto vyno gamyba nebuvo jam svetimas dalykas; apie muitinės prižiūrėtojus ir valdininkus jis kalbėjo taip, tartum pats būtų buvęs ir valdininku, ir prižiūrėtoju. Bet pažymėtina, kad visa tai išeidavo kažkaip ypatingai rimtai, kad jis mokėjo gražiai laikytis. Kalbėjo nei tyliai, nei garsiai, bet lygiai taip, kaip reikia. Vienu žodžiu, visur ir visada jis buvo labai valyvas žmogus. Visi valdininkai buvo patenkinti naujuoju pažįstamu. Gubernatorius pareiškė, kad jis taurių minčių žmogus; prokuroras — kad jis rimtas žmogus; žandarų pulkininkas pasakė, kad jis mokytas žmogus; rūmų pirmininkas — kad jis išmanus ir pagarbos vertas žmogus; policmeisteris — kad jis pagarbos vertas ir malonus žmogus; policmeisterio žmona — kad jis maloniausias ir mandagiausias žmogus. Net Sobakevičius, kuris retai ką geruoju paminėdavo, gana vėlai grįžęs iš miesto namo, jau nusivilkęs ir atsigulęs šalia savo liesos žmonos, pasakė jai: „Aš buvau, širdede, šįvakar pas gubernatorių ir pietavau pas policmeisterį, ir susipažinau ten su kolegijos patarėju Pavlu Ivanovičium Čičikovu: labai malonus žmogus.“ Žmona į tai teatsakė „hm!“ ir niūktelėjo jam koja.

Tokia tai nuomonė, labai prielanki mūsų svečiui, buvo susidariusi apie jį mieste, ir ji laikėsi tol, kol viena keista jo savybė ir sumanymas, arba, kaip sakoma provincijoje, pasažas, apie kurį skaitytojas greit sužinos, visiškai suglumino beveik visą miestą.